

Kako sprečiti trgovinu ljudima među izbeglicama i migrantima koji putuju ka Evropi

Autorka: Kler Hejli

Apstrakt

Istraživačka studija *Snaga da se nastavi dalje: ranjivost i otpornost na trgovinu ljudima i druge vidove zlostavljanja među izbeglicama i migrantima koji putuju u Evropu* analizira učestalost trgovine ljudima među izbeglicama i migrantima koji putuju migrantskim rutama; faktore otpornosti na trgovinu ljudima i druge vidove zlostavljanja; kao i faktore ranjivosti na trgovinu ljudima i povezane zloupotrebe. Ovom studijom obuhvaćene su Istočno-mediteranska, balkanska i Centralno-mediteranska ruta.

Rezultati istraživanja ukazuju na evidentan značaj konteksta migracionih ruta na iskustva ljudi koji putuju: kako zbog geografija ruta, tako i zbog politika i praksi koje se primenjuju tokom različitih perioda na različitim mestima, koje određuju iskustva izbeglica i migranata koje koriste ove rute. Usled nedostatka legalnih ruta za migraciju, traženje azila i privremene zaštite i nedostatak mogućnosti za tranzit legalnim putem, skoro sve izbeglice i migranti su koristili usluge krijumčarenja, makar na jednom delu putovanja. Upravljanje migracijama i odgovori na migrantsku situaciju u velikoj meri su stoga fokusirani na suzbijanje iregularnog kretanja i ogledaju se u zatvaranju i utvrđivanju granica, što značajno povećava ranjivost izbeglica i migranata.

Tokom istraživanja identifikovani su konkretni dokazi o 69 potencijalnih slučajeva trgovine ljudima i 14 slučajeva uskraćivanja slobode kretanja zbog iznude. Nadležne institucije su identifikovale značajno manji broj ovakvih slučajeva. Izbeglicama i migrantima se trguje radi seksualne eksploatacije, radne eksploatacije i prisilnog krijumčarenja. Ova studija takođe govori i o iskustvima žrtava kojima je uskraćena sloboda kretanja zbog iznude i pokazuje da iznuđivanje uključuje zloupotrebu prava neke osobe u cilju dobijanja finansijske ili materijalne koristi.

Modus operandi trgovaca ljudima u kontekstu migrantskih ruta, bez obzira da li pružaju usluge krijumčarenja, jeste zloupotreba položaja izbeglica i migranata. Ova ranjivost proizilazi iz njihove potrebe da koriste usluge krijumčarenja usled nedostatka alternativa za regularno putovanje.

Preporuke politika zasnovane na podacima iz istraživanja

Da bi se sprečila trgovina ljudima, fokus treba da bude na tome kako osobe mogu postati otpornije na trgovinu ljudima i druge vidove zlostavljanja kao i na ublažavanju ranjivosti i

smanjenju izloženosti opasnostima. Ove preporuke se izvode direktno iz rezultata ove studije i pružaju nadležnim donosiocima odluka, profesionalcima kao i izbeglicama i migrantima **preporuke zasnovane na činjenicama i rezultatima istraživanja**. Preporuke bi trebalo da se primenjuju kako bi se omogućio ubrzani odgovor na trgovinu ljudima, otpornost i ranjivost na trgovinu ljudima i zaštita prava odraslih i dece izbeglica i migranata, čime bi se doprinelo stabilnosti, bezbednosti i vladavini prava u državama koje su predmet studije i šire.

Preporuke imaju za cilj da preusmere dosadašnje odgovore ka zaštiti izbeglica i migranata od nedopustivih kršenja ljudskih prava, upotrebom pristupa nepovredivosti, a tek naknadno primenom upravljanja migracijama. Sprovedenje nekih od ovih preporuka je u skladu sa **opštim konsenzusom** o pravima izbeglica i migranata među kreatorima politike, profesionalcima, praktikantima/kinjama, dok druge preporuke zahtevaju značajno **javno zagovaranje i političku volju** kako bi postale stvarnost. Namera ove studije je da na oba fronta doprinese poboljšanju situacije koju su prikazali rezultati istraživanja

Snaga da se nastavi dalje je glavni ishod istraživačkog projekta „Studija o otpornosti i ranjivosti na trgovinu ljudima na putu ka Evropi (STRIVE)“ koji je finansirala Kancelarija za praćenje i borbu protiv trgovine ljudima (J/TIP) Ministarstva spoljnih poslova Sjedinjenih Američkih Država, a koji je realizovao ICMPD. Ukupno je intervjuisano 91 izbeglica i migranta i 245 eksperata i terenskih radnika – organizacija i institucija koji su bili u direktnom kontaktu sa ljudima ovom populacijom – bili su intervjuisani tokom 2018. godine u zemljama u kojima je sprovedeno istraživanje: Grčkoj, Bugarskoj, Severnoj Makedoniji, Srbiji, Mađarskoj, Nemačkoj i Italiji. Ovaj predlog praktične politike predstavlja glavne preporuke iz istraživačke studije *Snaga da se nastavi dalje*, koja se u kompletnoj verziji nalazi na ovoj veb-stranici: www.icmpd.org/fileadmin/ICMPD-Website/2019/New_Strive_Study_Final.pdf.

Preporuke kako sprečiti trgovinu ljudima među izbeglicama i migrantima

1. Omogućiti alternative regularnom putovanju	
Šta?	Potrebno je izbeglicama i drugim migrantima omogućiti alternative u izostanku regularnih načina putovanja, kao i dostupnost ovih alternativa. Na taj način bi se umanjilo preuzimanje rizika iregularnih i opasnih putovanja. Na ovaj način su obuhvaćene mogućnosti za regularne migracije (uključujući migraciju radne snage i spajanje porodica) i programi za regularna putovanja za izbeglice, uključujući preseljenje, sponzorstva zajednice i humanitarne vize.
Zašto?	Kada su odrasli i deca u mogućnosti da putuju bezbedno, brzo i regularno, izbegavaju sve ranjivosti koje proizlaze iz putovanja duž migrantskih ruta ka Evropi, uključujući korišćenje usluge krijumčarenja migranata.
Ko?	Evropske države; organi Evropske unije (EU), uključujući EASO (Evropska kancelarija za

	podršku azilu, u daljem tekstu: EASO); međunarodni akteri, uključujući UNHCR (Visoki komesarijat za izbeglice UN, u daljem tekstu: UNHCR).
2. Dozvoliti legalan tranzit duž migrantskih ruta	
Šta?	Dozvoliti legalan tranzit licima koja nemaju pristup legalnim mogućnostima za putovanje kroz zemlje duž migrantskih ruta.
Zašto?	Lica koja mogu da tranzitiraju legalno i brzo kroz tranzitne zemlje otpornija su na trgovinu ljudima i na druge zloupotrebe, i veća je verovatnoća da veruju nadležnim organima. Na ovaj način se izbegavaju situacije u kojima lica „ostaju u tranzitu“ i smanjuje se njihovo oslanjanje na usluge krijumčarenja migranata.
Ko?	Evropske države; vlade zemalja koje lica koja putuju duž ruta smatraju „zemljama tranzita“; organi EU; međunarodni akteri.
3. Po dolasku obezbediti blagovremeni pristup postupku azila ili drugim alternativama za regulisanje statusa lica u tranzitu i u kontekstu destinacije	
Šta?	Obezbediti pristup fer procedurama za sve oblike međunarodne zaštite, uključujući pravnu pomoć i zastupanje, kao i drugim mogućnostima za regulisanje statusa u zemljama tranzita, zapravo državama destinacije i željenim odredištima.
Zašto?	Dok lica čekaju na utvrđivanje statusa, i naročito u slučaju odbijanja njihovog zahteva za azil, ili ako su bez regularnog statusa, verovatnije je da će raditi u okolnostima eksploatacije i da će želiti da pređu u drugu zemlju korišćenjem usluge krijumčarenja migranata.
Ko?	Evropske države; organi EU, uključujući EASO; UNHCR; kancelarije za azil; imigracione vlasti.
4. Sprovesti mere kako bi se osiguralo da porodice ostanu zajedno	
Šta?	Sprovesti mere kako bi se osiguralo da porodice ostanu zajedno: u zemljama porekla, pružanjem alternativa; u zemljama tranzita, dozvoljavajući porodicama da putuju i borave zajedno, i da se ujedine u slučaju razdvajanja; u zemljama odredišta, spajanjem porodica.
Zašto?	Deca i odrasli koji sami putuju i sami borave su ranjiviji u odnosu na decu i odrasle koji putuju i borave zajedno sa svojim porodicama. Deca koja putuju u pratnji odraslih koji nisu njihova porodica su ranjivija na zlostavljanje.
Ko?	Evropske države; organi Evropske unije (EU), uključujući EASO i Frontex; međunarodni akteri, uključujući Komitet za prava deteta UN-a; imigracione vlasti; vlasti za azil; policija; službe za zaštitu dece; osoblje granične i obalske straže.
5. Obezbediti zaštitu deci bez pratnje koja prelaze u odraslu dob	
Šta?	Kada deca bez pratnje u tinejdžerskom uzrastu „prerastu“ mere zaštite (kada napune 18 godina), dozvoliti period tranzicije u kojem se određene mere za zaštitu dece i dalje primenjuju, uključujući i pravno zastupanje ako je neophodno, sve do 21. godine, kako bi se osiguralo da su adekvatno pripremljeni za samostalan život. Uzeti u obzir želje, odluke i najbolji interes mlade osobe.
Zašto?	Dana kada deca bez pratnje napune 18 godina, nemaju više pravo na uslugu posebne

	zaštite za nepraćenu decu, i postaju izrazito ranjiva na trgovinu ljudima i druge vidove zlostavljanja.
Ko?	Evropske države; organi Evropske unije (EU); međunarodni akteri, uključujući Komitet za prava deteta UN-a; imigracione vlasti; vlasti za azil; policija; službe za zaštitu dece; staratelji.
6. Uspostaviti posebne mere zaštite za dečake, devojčice, žene i muškarce	
Šta?	Uspostaviti posebne mere zaštite za dečake, devojčice, žene i muškarce, prepoznavanjem posebnih potreba žena i dece, i prepoznavanjem da su i muškarci i dečaci takođe podložni zloupotrebama, naročito dečaci bez pratnje.
Zašto?	Žene i devojčice, i deca uopšte, zahtevaju posebne mere zaštite kako bi ostala otporna. Pored toga, kada se muškarci i dečaci ne smatraju „ranjivim grupama“, može im se uskratiti pristup zaštiti i osnovnim uslugama, čime postaju podložniji trgovini ljudima i drugim zloupotrebama.
Ko?	Imigracione vlasti; vlasti za azil; policija; službe za zaštitu dece; upravljanje centrima za smeštaj; nevladine organizacije; staratelji.
7. Obezbediti adekvatan, pristupačan i bezbedan smeštaj kako bi se osigurali uslovi otpornosti	
Šta?	Obezbediti izbeglicama i migrantima, koji su smešteni u zvaničnim centrima za smeštaj, humane i dostojanstvene životne uslove, bezbednost i pristup uslugama. Treba da postoje posebne mere zaštite za žene, devojčice, dečake, devojčice i dečake bez pratnje. U detencijskim (zatvorenim) centrima treba da borave samo odrasli, ali kao poslednja mera, a decu ne bi trebalo zadržavati. Nevladinim organizacijama, prevodiocima, kulturnim medijatorima, advokatima i socijalnim radnicima treba omogućiti pristup svim centrima za smeštaj, uključujući i detencijske, zatvorene centre.
Zašto?	Rizik od trgovine ljudima i eksploatacije može se ublažiti u centrima za smeštaj ukoliko su životni uslovi i bezbednosne mere adekvatni i ako je obezbeđen pristup osnovnim uslugama. Trgovci ljudima koriste smeštajne centre kao mesta za regrutaciju potencijalnih žrtava.
Ko?	Uprave centara za smeštaj; privatne kompanije za obezbeđenje koje rade u centrima za smeštaj; imigracione vlasti; vlasti za azil; službe za zaštitu dece; policija; nevladine organizacije; advokati.
8. Obezbediti pristup stručnom usavršavanju i zaposlenju	
Šta?	Tinejdžeri i odrasli u željenim i de facto zemljama destinacije treba da imaju pristup stručnim obukama, obrazovanju i redovnom zaposlenju, uz mere za promovisanje njihove integracije na tržištu rada i prilike za zaposlenje u organizacijama koje vode migranti i organizacijama za pružanje podrške migrantima. Lica koja neregularno rade treba da imaju pristup pravdi i zaštiti ako trpe povredu rada ili radnu eksploataciju.
Zašto?	Osobe su otpornije na trgovinu ljudima i na druge vidove zlostavljanja kada prolaze obuke, polaznici su studija, ili kada imaju odgovarajuće zaposlenje.
Ko?	Centri za stručno osposobljavanje; obrazovne institucije trećeg nivoa; državne službe za

	zapošljavanje; inspektori rada; imigracione vlasti; vlasti za azil; policija; poslodavci; sindikati; nevladine organizacije.
--	--

Preporuke kako zaštititi izbeglice i migrante koji su žrtve trgovine ljudima

9. Izgraditi kapacitete kancelarija za azil radi prepoznavanja žrtvi trgovine ljudima	
Šta?	Uključiti skrining i prepoznavanje ranjivosti i potencijalnih slučajeva trgovine ljudima u procesu azila, obezbeđujući specijalističku obuku kancelarijama za azil uspostavljajući procedure za upućivanje. Žrtve trgovine ljudima koje imaju pravo na međunarodnu zaštitu treba da imaju pristup i jednom i drugom mehanizmu zaštite. Žrtve trgovine ljudima koje nemaju pravo na međunarodnu zaštitu treba da budu zaštićene kao žrtve trgovine ljudima i treba im odobriti humanitarni boravak.
Zašto?	Postupak azila predstavlja mogućnost za prepoznavanje slučajeva osetljivosti na trgovinu ljudima i potencijalne trgovine ljudima, i ako se iskoriste, mogu povećati prepoznavanje žrtava trgovine ljudima među tražiocima azila, i osigurati da lica imaju pristup merama zaštite i pravdi na koje imaju pravo.
Ko?	Kancelarije za azil; organi EU, uključujući EASO; učesnici u borbi protiv trgovine ljudima; migrantske zajednice; međunarodne organizacije.
10. Izgraditi kapacitete aktera u borbi protiv trgovine ljudima za prepoznavanje žrtava trgovine ljudima među izbeglicama i migrantima	
Šta?	Obezbediti specijalističku obuku i uspostaviti procedure, kako bi se osiguralo da su izbeglice i migranti, kao i tražioci azila, koji su potencijalne žrtve trgovine ljudima, identifikovani i upućeni na aktere u borbi protiv trgovine ljudima radi zaštite i pristupa pravdi.
Zašto?	Akteri u borbi protiv trgovine ljudima možda nemaju iskustva u radu sa kancelarijama za azil i imigracionim vlastima, a za prepoznavanje žrtvi trgovine ljudima. Ukoliko ove institucije rade bolje zajedno, veći broj žrtvi trgovine ljudima može se identifikovati i zaštititi.
Ko?	Akteri u borbi protiv trgovine ljudima (vlada i civilno društvo); kancelarije za azil; imigracione vlasti; migrantske zajednice; međunarodne organizacije.
11. Povećati identifikaciju i zaštitu muškaraca i dečaka žrtava trgovine ljudima	
Šta?	Osigurati da su akteri u borbi protiv trgovine ljudima informisani, obučeni i na odgovarajući način snabdeveni sredstvima za skrining i prepoznavanje slučajeva trgovine ljudima među muškarcima i dečacima, kao i među ženama i devojkama, pružajući zaštitu žrtvama i privođenjem trgovaca pred lice pravde.
Zašto?	Muškarci i dečaci tinejdžeri mogu biti zanemareni u odgovorima protiv trgovine ljudima, što znači da nisu identifikovani kao žrtve trgovine ljudima i nemaju pristup zaštiti i pravdi.
Ko?	Socijalni radnici; nevladine organizacije; upravljanje centrima za smeštaj; inspektori rada; policija; tužioci; sudije; migrantske zajednice; osoblje granične i obalske straže.
12. Primeniti odredbe o nekažnjavanju izbeglica i migranata koji su žrtve trgovine ljudima	

Šta?	Obezbediti da se osobe koje su bile predmet trgovine ljudima u svrhu prisilnog krijumčarenja migranata i drugih prisilnih kriminalnih aktivnosti, ne kažnjavaju za te zločine, tako što će se kreirati potrebne zakonske i administrativne izmene kojima se obezbeđuje delotvorna primena odredbi o nekažnjavanju i obuka svih relevantnih aktera.
Zašto?	Osobe koje su počinile krivična dela poput krijumčarenja migranata i trgovine narkoticima kao posledica njihove pozicije žrtve trgovine treba da podležu odredbama o nekažnjavanju i da se ne smatraju krivično odgovornima.
Ko?	Evropske države; organi EU, uključujući koordinatora EU za borbu protiv trgovine ljudima i Frontex; tužioci; sudije; imigracione vlasti; vlasti za azil; policija; socijalni radnici; nevladine organizacije; UNODC; OEBS; Savet Evrope; visoki komesar za ljudska prava UN-a; Komitet za prava deteta UN-a.
13. Uvesti posebne mere koje se odnose na izbeglice i migrante u prepoznavanje trgovine ljudima, identifikaciju, upućivanje, mehanizme zaštite i krivično gonjenje	
Šta?	Uključiti posebne, adekvatne mere koje se odnose na kontekst izbeglica i migranata u nacionalne i transnacionalne mehanizme upućivanja za zaštitu žrtava trgovine ljudima, utvrđujući uloge i odgovornosti azila, učesnika u migraciji i u borbi protiv trgovine ljudima, u skriningu, identifikaciji, upućivanju na zaštitu i pomoć žrtvama trgovine ljudima. Uspostaviti ili ojačati bilateralne i multilateralne mehanizme za identifikaciju, zaštitu, istragu i krivično gonjenje između zemalja tranzita i zemalja odredišta duž migrantskih ruta.
Zašto?	Izbeglice i migranti koji su žrtve trgovine ljudima ne mogu biti identifikovana ili zaštićena zbog nedostatka koordinacije između kancelarije za azil, migracionih vlasti i aktera za borbu protiv trgovine ljudima, na nacionalnom i transnacionalnom nivou.
Ko?	Nacionalni mehanizmi upućivanja; imigracione vlasti; vlasti za azil; učesnici u borbi protiv trgovine ljudima; socijalni radnici; nevladine organizacije; policija; tužioci; sudije; Europol; Interpol; Eurojust (Evropska kancelarija za pravosudnu saradnju); Frontex.

Preporuke kako trgovce ljudima privesti pravdi

14. Ispitati sumnjive slučajeve krijumčarenja migranata zbog indikacija na trgovinu ljudima, eksploatacije i zlostavljanja	
Šta?	Usmeriti nadležne organe za borbu protiv krijumčarenja na slučajeve trgovine ljudima, eksploatacije i zlostavljanja.
Zašto?	Neki ljudi su otporniji dok koriste usluge krijumčarenja, dok su drugi ranjiviji zbog njihove interakcije sa ljudima koji pružaju usluge krijumčarenja, koji imaju za nameru da ih zlostavljaju ili iskorišćavaju. Napore nadležnih organa u slučajevima krijumčarenja migranata treba usmeriti na teške slučajeve koji uključuju kršenje ljudskih prava, uključujući trgovinu ljudima.
Ko?	Granična policija i obalska straža; policija; tužioci; sudije; Frontex; Europol; Interpol.
15. Boriti se protiv prisilnog krijumčarenja migranata kao oblika trgovine ljudima	

Šta?	Preduzeti sve neophodne zakonske izmene i obezbediti da su učesnici u borbi protiv trgovine ljudima obavešteni, obučeni i adekvatno snabdeveni resursima za prepoznavanje slučajeva u kojima su lica koja izgledaju kao počinioi krijumčarenja migranata zapravo žrtve trgovine ljudima u svrhu prisilnog krijumčarenja migranata, kako bi se žrtve zaštitile i stvarni počinioi krivično gonili.
Zašto?	Lica koja su prisiljena da pružaju usluge krijumčarenja mogu se pre smatrati počinioima, a ne žrtvama, što znači da nisu prepoznata kao žrtve trgovine ljudima i nemaju pristup zaštiti i pravdi, i smatraju se krivično odgovornima. To takođe znači da počinioi, koji su trgovali tim ljudima u svrhu prisilnog krijumčarenje migranata, nisu privedeni pred lice pravde.
Ko?	Evropske države; organi EU, uključujući koordinatora EU za borbu protiv trgovine ljudima i Frontex; tužioc; sudije; imigracione vlasti; vlasti za azil; policija; socijalni radnici; nevladine organizacije; UNODC (Kancelarija UN za pitanja droge i kriminala, u daljem tekstu: UNODC); OEBS; Savet Evrope; visoki komesar za ljudska prava UN-a; Komitet za prava deteta UN-a; Europol; Interpol.
16. Boriti se protiv lišavanja slobode zbog iznude	
Šta?	Preduzeti sve neophodne zakonske izmene i obezbediti da su akteri obavešteni, obučeni i adekvatno snabdeveni resursima za prepoznavanje slučajeva lišavanja slobode zbog iznude, zaštitu žrtava i procesuiranje počinilaca.
Zašto?	Slučajevi lišavanja slobode zbog iznude mogu zadovoljiti definiciju trgovine ljudima. Lica koja su pretrpela kršenje ljudskih prava u smislu lišavanja slobode zbog iznude, koje je često praćeno fizičkim ili seksualnim nasiljem ili drugim vidovima zlostavljanja, obično se ne prepoznaju kao žrtve i stoga nemaju pristup zaštiti, a počinioi nisu privedeni pred lice pravde.
Ko?	Evropske države; organi EU, uključujući koordinatora EU za borbu protiv trgovine ljudima; Frontex; tužioc; sudije; imigracione vlasti; vlasti za azil; policija; socijalni radnici; nevladine organizacije; UNODC; OEBS; Savet Evrope; visoki komesar za ljudska prava UN-a; Komitet za prava deteta UN-a; Europol; Interpol.

Kontakt

Za više informacija kontaktirajte:

Dr. Claire Healy

Програм за борбу против трговине људима

Međunarodni centar za razvoj migracione politike (ICMPD)

Gonzagagasse 1,

1010 Beč, Austrija

Tel: +43 1 504 46 77 2318

Fax: +43 1 504 46 77 2375

Email: claire.healy@icmpd.org

ICMPD 2019. Sva prava zadržana. Kraći pasusi, ne duži od dva paragrafa, mogu biti citirani na originalnom jeziku bez posebne dozvole. Mišljenje i stavovi izrečeni u ovoj publikaciji odražavaju stavove samog autora.